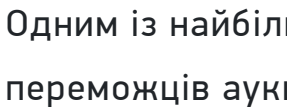

Корисні новини

Листопад 19, 2022 09:30

СПРОЩЕНА ПРИВАТИЗАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: TO BE OR NOT TO BE?

ПОДІЛИТИСЯ ЦИМ:

UPD. 17 липня Комітет з питань економічного розвитку ухвалив висновок рекомендувати ВРУ прийняти в другому читанні та в цілому законопроект №7451. Усього до законопроекту подали понад 600 поправок, які частково враховують і рекомендації TI Ukraine.

Одним із найбільших ризиків цього законопроекту було **повне закриття інформації** про учасників та переможців аукціонів, а також сформованих протоколів та укладених договорів. Ми наголошували, такі зміни суперечитимуть закріпленому в законі принципу прозорості приватизації та унеможливлять громадський моніторинг за процедурами продажу державного і комунального майна. Тому вкрай важливо, що відповідні норми **пропонують виключити із законопроекту** до другого читання.

Окрім того, ініціатори законопроекту **доопрацювали норми щодо встановлення диференційованого гарантійного внеску**. Подані поправки передбачають, що на період воєнного стану розмір внеску не буде змінюватися. Отже держава не буде покладати додаткове фінансове навантаження на покупців, які намагаються релокувати свій бізнес під час війни. Що ж стосується післявоєнного періоду, то розмір гарантійного внеску буде збільшуватися, лише якщо аукціон з продажу того самого об'єкта далі зривався, бо переможець відмовлявся підписати протокол аукціону або договір купівлі-продажу.

До другого читання в законопроекті також пропонують **звужити коло державних підприємств, де особа може бути призначена керівником за сумісництвом**. Так, баланс вартість майна жодного з таких підприємств не повинна перевищувати 100 млн гривень, а їхній дохід — 12 млн гривень за останній звітний рік.

Комітет врахував до другого читання й інші важливі поправки і пропонує:

- зберігти заборону відчуження в процесі приватизації майна, яке знаходиться під арештом, накладеним у кримінальному провадженні;
- зобов'язати органи управління державним майном щоквартально (згідно з чинним законом — щорічно) подавати пропозиції стосовно включення об'єктів державної власності до переліку об'єктів, що підлягають приватизації;
- встановити зв'язок між потенційними покупцями як підставу для відмови в укладенні договору купівлі-продажу об'єкта приватизації;
- виключити норму, що передбачала на період воєнного стану можливість переходу права власності незалежно від отримання дозволу АМКУ на концентрацію;
- уможливити застосування права Англії та Уельсу в угодах великої приватизації до 2025 року для захисту інвестицій.

Після доопрацювання народними депутатами тексту законопроекту та виключення норм, які несли окрема корупційні ризики, ми **рекомендуємо прийняти законопроект № 7451 у другому читанні та в цілому**.

Уже три місяці в Україні триває програма **релокації** бізнесу з постраждалих від бойових дій регіонів. За цей час Верховна Рада та уряд встигли напрацювати та прийняти низку нормативних актів, які **спрощують** порядок оренди державного і комунального майна в умовах війни. Проте питання приватизації все ще висить у повітрі. Тим, що зможе парламент вкотре-решт адаптувати законодавче регулювання приватизаційних процесів до актуальних викликів — розбираємося далі.

Після провалу голосування у Верховній Раді за законопроект № 7191, який мівнив низку спірних положень (продовження великої приватизації під час війни, списання податкових боргів, а також корупційних ризиків при встановленні розміру гарантійного внеску), депутати зареєстрували новий **законопроект № 7451** щодо спрощення приватизаційних процесів. Мета не змінилася — сприяти релокації та економічному розвитку держави шляхом пришвидшення приватизації в умовах воєнного стану.

Короткі висновки:

- законопроект передбачає спрощення підготовки об'єктів до приватизації (без аудиту, інвентаризації, оцінки майна) та скорочення строків проведення аукціонів;
- подавати та оформлювати документи в процесі приватизації можна буде в електронному або паперовому вигляді за вибором покупця;
- оплачувати придбаний об'єкт потрібно буде до укладення договору купівлі-продажу, а видані підприємствам ліцензії та дозволи на провадження діяльності можна буде переоформлювати на покупців;
- велику приватизацію пропонують перенести в електронний формат, однак на період воєнного стану аукціони не проведуть.

Рекомендації:

Законопроект слід розглянути за скороченою процедурою та прийняти за основу. До другого читання слід виключити положення щодо:

- закриття інформації про учасників та переможців аукціонів, закриття протоколів про результати електронних аукціонів та договорів купівлі-продажу — натомість визначити механізм, який забезпечить анонімність інформації щодо окремих аукціонів;
- здійснення підготовки об'єктів великої приватизації без залучення радників;
- диференційованого розміру гарантійного внеску залежно від стартової ціни об'єкта приватизації;
- можливості призначення керівником (в.о.керівника) державного підприємства, щодо якого прийнято рішення про приватизацію, особи за сумісництвом.

Детальніше — в юридичному аналізі.

Що пропонується?

Законопроект передбачає як зміни, що діятимуть на постійній основі, так і ті, що введуть лише на період воєнного стану.

Головне з того, що хочуть ввести на **постійній основі**:

Переоформлення великої приватизації. Аукціони з продажу об'єктів великої приватизації пропонують проводити електронно в системі Prozorro.Продажі. Така новачка наразі вже дано і її актуальність підтверджується на прикладі готелю "Дніпро". Його приватизували через електронний аукціон і продали за ціну у 13 разів вищу за початкову. Для порівняння, ціна Більшовика, який продавали на офлайн аукціоні, зростає лише на 2%. Зміни не лише суттєво деборкратизують та пришвидшать процес передприватизаційної підготовки великих об'єктів державної власності, але й забезпечать їхній прозорий продаж з реальною конкуренцією за ринковою ціною.

Для продажу кількох об'єктів приватизації, що здійснюють економічну діяльність в одній або суміжних галузях, депутати пропонують формувати один об'єкт великої приватизації — пул. Нещодавно у власність держави **повернувся** єдиний виробник титанової губки в Європі — Запорізький титано-магнієвий комбінат, а продаж ОГХ, яка забезпечує видобуток сировини для виробництва титану, вже **триває** зривався. Разом ці підприємства формуватимуть закнений цикл виробництва. Відповідно, якщо їх продаватимуть як пул, вони будуть більш привабливі для інвесторів.

Що стосується процедури продажу, то законодавець вирішив виключити аукціон за методом вивчення цінових пропозицій зі способів приватизації великих об'єктів. Цей механізм раніше не використовували та напевно ще б колись використали. Коли стартову ціну продажу встановлюють потенційні покупці, а не держава, є ризик її заниження. Натомість, згідно з законопроектом, орган приватизації буде зобов'язаний продати об'єкт за процедурою викупу за ціною не нижче стартової, якщо заяву на участь в аукціоні подасть лише один учасник. Також якщо аукціон проведуть повторно, стартову ціну будуть знижувати одразу на 50 відсотків, а не на 25 — як це відбувається зараз.

Нові строки. Проект закону пропонує зменшити строк для публікації інформаційного повідомлення про приватизацію об'єктів малої приватизації з 10 до 5 робочих днів, а відповідні аукціони проводити не пізніше 25 днів після публікації повідомлення. Якщо ж аукціон не відбудеться, новий проведуть не раніше 10 та не пізніше 15 днів з дати оголошення. Чинний закон не визначає строки, коли потрібно провести повторний аукціон.

Натомість строки проведення аукціонів великої приватизації хочуть збільшити — не раніше 60, але не пізніше 90 днів після публікації повідомлення. Це обгрунтовано, адже великий об'єкт потребує більше часу для підготовки.

Новий порядок проведення розрахунків та укладення договору приватизації. Законопроект передбачає, що переможець аукціону буде сплачувати за об'єкт до укладення договору купівлі-продажу протягом 20 робочих днів (30 робочих днів — для об'єктів великої приватизації) з дня формування протоколу про результати аукціону. Договір своєю чергою укладатимуть після сплати в повному обсязі ціни продажу об'єкта протягом 25 робочих днів (35 робочих днів — для об'єктів великої приватизації) з дня формування протоколу. Раніше, якщо після підписання договору переможець аукціону не сплачував за об'єкт, органи приватизації мали звертатися до суду, щоб розірвати договір. Зміни допоможуть уникнути таких ситуацій.

Договір, який не потребуватиме нотаріального посвідчення, можна буде укласти в електронній формі.

Переоформлення ліцензій та дозволів на пошуки. Законопроект також пропонує переоформлювати спеціальні дозволи і ліцензії (наприклад, на користування надрами, водокористування, викиди в повітря, виробництво спирту, діяльність з обігу наркотичних засобів тощо) на суб'єктах господарювання, які приватизували єдині майнові комплекси державних або комунальних підприємств, на строк дії виданого дозволу. Згідно з чинним Законом новому власнику такі дозволи треба отримувати наново. Зміни допоможуть економічати час і підвищать інвестиційну привабливість таких об'єктів, особливо у період війни.

Можливість відчуження обтяженого майна у складі ЕМК державних і комунальних підприємств. Наявність заборони відчуження, арешту, відсутність згоди кредитора або іпотекдержателя більше не буде перешкодою для продажу майна, яке входить до складу єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства. Водночас кредиторам, іпотекдержателям та іншим заінтересованим особам хвилюватись не слід — всі обтяження зберігатимуть чинність для покупця об'єкта приватизації та припиняться відповідно до законодавства.

У контексті попереднього пункту важливоє є **заборона вчинення виносачивих дій після завершення приватизації єдиного майнового комплексу боржника — державного або комунального підприємства**. Законодавець пропонує протягом року з моменту завершення приватизації ЕМК боржника зупинити вчинення виносачивих дій, наприклад, накладення арешту та звернення стягнення на кошти або майно боржника. Але стосуватиметься це лише тих зобов'язань, які виникли до завершення приватизації. На нашу думку, це дасть підприємству необхідний час, щоб відновити діяльність та покращити фінансове становище до виконання зобов'язань перед кредиторами.

Відмова від друкованих видань органів приватизації. Парадоксально, але в епоху діджиталізації органи приватизації змушені відповідно до вимог профільного закону публікувати інформацію про перебіг і результати приватизації у власних друкованих виданнях, на виготовлення яких витрачають кошти платників податків. Законопроект пропонує скасувати цей обов'язок. І ми вітаємо такий незвичайний, але потрібний крок у модернізації приватизаційних процесів.

Друга частина законопроекту доповнює Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» тимчасовими нормами, які діятимуть **виключно на період дії воєнного стану, і передбачають:**

Заборону великої приватизації та продаж об'єктів, які розташовані у зоні бойових дій. Неможливо буде приватизувати майно в районах, які наближені до зони бойових дій — перелік таких територій буде окремо затверджувати Кабмін.

Спрощення порядку підготовки об'єктів до приватизації. Через брак часу не будуть проводити аудит, інвентаризацію, а також оцінку об'єктів приватизації та їхніх складових. Як і до війни, стартова ціна об'єкта приватизації визначатиметься на рівні балансової вартості. Якщо балансової вартості немає або вона дорівнює нулю, а також якщо немає висновку про вартість об'єкта приватизації, стартова ціна становитиме одну гривню. Такий підхід є ризиковим, адже навіть старе майно, для якого не проводили оцінку, не можна видавати фактично задарма.

Подання документів для участі в аукціоні та укладення протоколу про його результати в електронній формі. Потенційні покупці та переможці зможуть обрати спосіб подання та оформлення документів — в письмовій або електронній формі.

Скорочення строків проведення аукціонів — від 5 до 20 днів після опублікування інформаційного повідомлення. Повторні аукціони — зі зникненням стартової ціни, за методом покрюкового зникнення стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій — проведуть не пізніше шести робочих днів з дня формування протоколу попереднього аукціону, який не відбувся.

Спрощення переліку умов продажу. Законопроект передбачає, що на період війни допускатимуться приватизації державних і комунальних підприємств лише збереження їхніх основних видів діяльності. Тобто, до договору купівлі-продажу можуть включити лише умови щодо погашення боргів із зарплатної плати, зборгованості підприємства і забезпечення соціальних гарантій погашення. Такі тимчасові міри є обгрунтованими, оскільки для економіки країни у стані війни особливо важливо надати можливість бізнесу працювати. Навіть якщо це вимагатиме перештатувати діяльність приватизованих підприємств. Проте це не буде стосуватись об'єктів соціально-культурного призначення, особливої порядку приватизації та перепрофілювання яких визначеної в законі та залишається незмінним.

Автори провели належну роботу над помилками та врахували недоліки попереднього законопроекту. А запропоновані новачки відповідають тим викликам, що постали сьогодні перед сферою приватизації публічного майна. Однак не обійшлося і без сумнівних положень.

Насамперед це стосується **закриття на період війни значного масиву інформації стосовно проведених аукціонів**. Так, після їх закінчення не розкриватимуться відомості про учасників аукціону та переможців. Ба більше, будуть закритими та не відображатимуться в системі та на електронних майданчиках протоколи про результати аукціонів та договорів купівлі-продажу. Це обмежить можливість для громадських моніторити процедури приватизації і виявляти порушення: змови учасників, визначення переможцем учасника, який не відповідає вимогам закону, невідповідність договору затвердженним умовам приватизації тощо.

Мотивація закрити дані обумовлена потенційною загрозою інформувати противника про місцезнаходження підприємств ключових галузей промисловості. Але обмеження принципу прозорості приватизації, на нашу думку, повинне мати винятковий характер і не застосовуватися до всіх без винятків аукціонів. Адже крім представників критичних галузей промисловості в них братимуть участь та перемогатимуть й інші покупці. А в період війни особливо важливо, щоб інформація про них залишалася відкритою, а громадськість продовжила стежити за дотриманням законодавства під час приватизації публічного майна. Для виключення загрози необхідно визначити механізм, який забезпечить анонімність інформації щодо конкретних аукціонів.

Також депутати хочуть **відновитись від послуг радників** у процесі передприватизаційної підготовки об'єктів великої приватизації. Законопроект передбачає, що до набрання ним законної сили органами радники завершать підготовку об'єктів, але їх продаж здійснюватимуть вже на електронних аукціонах.

Відмова від послуг радників виглядає сумнівною з точки зору ефективності передприватизаційної підготовки. Закон передбачає, що зараз радник здійснює певну частку роботи в цьому аспекті: збирає та аналізує інформацію про діяльність підприємства, забезпечує проведення аудиту, визначає інвестиційну привабливість підприємства та цілком її підтверджує, надає рекомендації щодо реструктуризації кредиторської зборгованості, встановлення основних цін і тарифів на продукцію, маркетингової політики, визначає стартову ціну, займається пошуком інвесторів тощо. Водночас радники — це кваліфіковані та досвідчені суб'єкти, яких збирають на конкурсних засадах, та вимоги до яких визначає Кабмін. Запропонований законопроект механізм переказує ці задачі на ОДМУ. Однак у Фонду може просто забранути ресурсів для цієї роботи, адже він уже відповідає за підготовку значної кількості об'єктів малої приватизації, ордену державного майна, управління об'єктами державної власності та регулювання ринку оцінки.

Крім того, при визначенні стартової ціни радники враховують інвестиційні складові. Натомість законопроект передбачає її визначення виключно на рівні балансової вартості, що вплине на зниження початкової ціни об'єктів.

Відмова від радників та їхніх послуг не вирішить проблем, з якими зіткнулася велика приватизація в Україні.

Не виглядають обгрунтованими і норми, які передбачають **диференційований розмір гарантійного внеску в залежності від стартової ціни об'єкта приватизації**. Законопроект пропонує встановити гарантійні внески для аукціонів з малою приватизації, що трічі не відбулися, у розмірі, що є більшим 10% стартової ціни об'єкта або 30 розмірів мінімальних заробітків плат. Отже, навіть якщо стартова ціна об'єкта становитиме 10 000 гривень, кожен учасник буде змушений заплатити гарантійний внесок у розмірі 30 мінімальних заробітків плат, що станом на травень 2022 року становить 195 000 гривень.

Аналогічні зміни стосуються гарантійного внеску під час війни. Для об'єктів, стартова ціна яких становить від 1 до 500 тисяч гривень, гарантійний внесок встановлюється в розмірі 10 мінімальних заробітків плат. Якщо стартова ціна перевищує 500 тисяч гривень — 10 % стартової ціни. При цьому, застосовуватися такі розміри гарантійних внесків будуть як при першому аукціоні з продажу об'єкта приватизації, так і при повторному. Це означає, що участь в аукціоні буде коштувати мінімум 65 000 гривень. Звісно, гарантійний внесок повертатиме учаснику, якщо він не переміг в аукціоні. Але чи є обгрунтованим в період війни додаткове фінансове навантаження на покупців, які намагаються релокувати свій бізнес? На нашу думку, ні.

Збільшення розміру гарантійного внеску є доцільним, якщо аукціон неодноразово зривався. Але ці умови повинна дорівнювати або перевищувати стартову ціну об'єкта приватизації, адже тоді гарантійний внесок може стати перешкодою для участі. Тим паче не слід застосовувати високий фінансовий розмір гарантійного внеску під час війни, коли фінансове становище покупців не є стабільним.

Також законопроект пропонує можливість **сумісництва керівником (виконувачем обов'язків керівника) державного підприємства, щодо якого прийнято рішення про приватизацію**. Тобто дозволити одній особі бути керівником кількох дерпідприємств одночасно. Ця норма не поширюватиметься на стратегічні державні підприємства та виключені до сумісництва не більше ніж на п'яти державних підприємствах, а балансова вартість майна кожного з них не повинна перевищувати сто мільйонів гривень.

Призначення однієї і тієї ж особи керівником (в.о. керівника) декількох підприємств можливе за умови внесення змін до підзаконних актів, зокрема, чинної постанови КМУ № 245 від 03.04.93. Вона передбачає заборону вносити за сумісництвом керівникам державних підприємств, установ і організацій. Однак, окрім необхідності внести зміни до підзаконних актів, постає питання, чи зможе керівник, що працює за сумісництвом, бути ефективним. Особливо важливими на те, що передано їдеться про проблеми і збиткові підприємства. Управляти ними важче, а приватизація може бути догортривалою.

Висновки

На відміну від свого попередника, законопроект № 7451 дійсно містить важливі та необхідні зміни, спрямовані на спрощення та пришвидшення приватизації, яка сприятиме процесам релокації бізнесу та стимуляції економічного розвитку держави в умовах воєнного стану.

TI Україна підтримує що законодавчу ініціативу та рекомендує розглянути цей законопроект за скороченою процедурою та прийняти за основу. Водночас при підготовці законопроекту до другого читання **рекомендуємо виключити** положення щодо:

- закриття інформації про учасників та переможців аукціонів, закриття протоколів про результати електронних аукціонів та договорів купівлі-продажу. Натомість визначити механізм, який забезпечить анонімність інформації щодо окремих аукціонів;
- здійснення підготовки об'єктів великої приватизації без залучення радників;
- диференційованого розміру гарантійного внеску в залежності від стартової ціни об'єкта приватизації;
- можливості призначення керівником (в.о.керівника) державного підприємства, щодо якого прийнято рішення про приватизацію, особи за сумісництвом.

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення

Спрощення